

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

Διαβούλευση: Σχέδιο νόμου «Νόμος Πλαίσιο για την Εποπτεία των Οικονομικών Δραστηριοτήτων και την Εποπτεία αγοράς προϊόντων»

Υπουργείο: Οικονομίας και Ανάπτυξης

Φάση: Δημόσια διαβούλευση στο <http://www.opengov.gr/ypoiian/?p=8426>

Ημερομηνία: 2 – 10 Νοεμβρίου 2017

ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ

Το υπό διαβούλευση νομοσχέδιο δημιουργεί έντονη ανησυχία σε σχέση με τις ρυθμίσεις που επηρεάζουν ειδικά τις επιθεωρήσεις και τους ελέγχους για την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Συμπίπτει δε χρονικά με την έκδοση του π.δ. 132/2017 (ΦΕΚ Α' 160/30.10.2017) «Οργανισμός Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Υ.ΠΕ.Ν.)», με το οποίο υποβαθμίζεται εμφανώς η κρίσιμη λειτουργία της περιβαλλοντικής επιθεώρησης, καθώς συγχωνεύεται με τους ελέγχους για τη διακίνηση και το λαθρεμπόριο καυσίμων.

Ορισμένα σημεία του υπό διαβούλευση νομοσχεδίου όχι μόνο δεν προστατεύουν, αλλά υπονομεύουν σημαντικά την προστασία των αγαθών που αυτό δηλώνει πως επιδιώκει να προστατεύσει - την ασφάλεια των εργαζόμενων και των καταναλωτών, την δημόσια υγεία και το περιβάλλον.

ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ ΣΧΟΛΙΑ

Άρθρο 1 – Σκοπός

Το νομοσχέδιο ανακοινώνεται σε μία περίοδο που χαρακτηρίζεται από συνεχή υποβάθμιση των εποπτικών αρχών. Ορισμένες από αυτές στερούνται ακόμα και το ελάχιστο απαραίτητο προσωπικό για μία επιτόπια έρευνα. Θα περίμενε κανείς ότι βασική πολιτική προτεραιότητα θα ήταν η ενίσχυσή τους, ώστε να μπορούν να επιτελούν στοιχειωδώς το έργο τους. Είναι ζήτημα δημοκρατίας, ισότητας και κράτους δικαίου.

Όσοι πολίτες έχουν πληγεί από προβλήματα που αφορούν την δημόσια υγεία, το περιβάλλον, ή την εργασιακή ασφάλεια γνωρίζουν πόσο δύσκολη είναι η αναγνώριση των πιο βασικών τους δικαιωμάτων. Οι πολίτες αυτοί, οι οποίοι κατά κύριο λόγο ανήκουν σε εύάλωτες κατηγορίες, στις περισσότερες περιπτώσεις δυσκολεύονται να βρουν ποια ακριβώς είναι η αρμόδια εποπτική αρχή. Όταν η αρχή αυτή ανευρεθεί, τότε υπάρχει συχνά μία ακραία απροθυμία ή αδυναμία να αναληφθούν ακόμα και οι πιο επιβεβλημένες ελεγκτικές δράσεις. Συνεπώς, θα περίμενε κανείς ότι το νομοσχέδιο, το οποίο επικαλείται και την αρχή της ισότητας, θα ισχυροποιούσε τη θέση των πολιτών αυτών.

Ορισμένα σημεία του νομοσχεδίου διαπνέονται από την παράξενη αντίληψη ότι η τήρηση της νομιμότητας – και μάλιστα σε απολύτως κρίσιμα πεδία, όπως η ασφάλεια, η υγεία και το περιβάλλον- έχει αρνητικές επιπτώσεις στην «ανάπτυξη των δραστηριοτήτων». Δεν υπάρχει η παραμικρή ένδειξη για αυτό: αντίθετα, η διεθνής βιβλιογραφία δείχνει, χωρίς καμία αμφιβολία, ότι τα ισχυρά εποπτικά πλαίσια συμβαδίζουν απόλυτα με την ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία και την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων. Δεν υπάρχει τίποτα πιο βλαπτικό για την οικονομική δραστηριότητα και τον ανταγωνισμό από την ανοχή στην παρανομία.

Το νομοσχέδιο περιστρέφεται γύρω από δυο βασικές έννοιες: την έννοια της αξιολόγησης κινδύνου των οικονομικών δραστηριοτήτων και την έννοια της «υποστήριξης της συμμόρφωσης». Με βάση την αξιολόγηση κινδύνου των παραβάσεων, σχεδιάζεται όλο το σύστημα ελέγχου και εποπτείας, το οποίο δίνει έμφαση στην πληροφόρηση του εποπτευόμενου φορέα και τη συμφωνία με αυτόν. Σε ορισμένα σημεία του νομοσχεδίου, έχει λησμονηθεί ότι οι νομικές υποχρεώσεις είναι δεσμευτικές για όλους, χωρίς να χρειάζεται ούτε προηγούμενη αξιολόγηση του κινδύνου από την παράβαση, ούτε «διαπραγμάτευση» με τον παραβάτη. Με τη λογική αυτή, οι «μικρές» παραβάσεις δεν θα έπρεπε να ελέγχονται καθόλου. Πόσο μάλλον, όταν τα κριτήρια κινδύνου είναι γενικόλογα, αυτό-αναφορικά, και σε πολλές περιπτώσεις μεροληπτικά ή ακατάληπτα. Ειδικά σε περιβαλλοντικά θέματα, το άρθρο 24 επιβάλλει (και μάλιστα κατά δέσμια αρμοδιότητα) τη λήψη όλων των απαραίτητων προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων, χωρίς προηγούμενες αξιολογήσεις κινδύνου.

Φυσικά, οι πόροι των εποπτευουσών αρχών δεν είναι απεριόριστοι και χρειάζονται κανόνες για την εσωτερική οργάνωση και την ιεράρχηση των απαιτήσεων. Ωστόσο, οι κανόνες αυτοί πρέπει να υπηρετούν την αποτελεσματική συμμόρφωση, και όχι να τροποποιούν «σιωπηρά» τις ισχύουσες διατάξεις, ούτε να υποδεικνύουν έμμεσα σε κάποιους εποπτευόμενους ότι μπορούν να παραβιάζουν τον νόμο με σχετική ασφάλεια.

Σε νομοτεχνικό επίπεδο, το νομοσχέδιο χαρακτηρίζεται από επαναλήψεις, και δυσνόητες ή αδόκιμες εκφράσεις. Παραγνωρίζεται η καθόλου ευκαταφρόνητη εμπειρία των εποπτευουσών αρχών. Τέλος, αν ληφθεί υπόψη η τεράστια σημασία του νομοσχεδίου, η διαβούλευση είναι ασφυκτικά περιορισμένη. Δεν επιθυμεί το αρμόδιο υπουργείο μία ουσιαστική ανταλλαγή απόψεων;

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoian/?c=9771>

Άρθρο 4 – Αρχές εποπτείας

Πρόκειται για άρθρο με σημαντικές αδυναμίες και κενά. Το άρθρο είναι γραμμμένο μεροληπτικά (από την πλευρά των οικονομικών φορέων) και δεν αναγνωρίζει το πλέγμα των εμπλεκόμενων συμφερόντων στην εποπτεία των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Προκαταρκτικά, θα πρέπει να ειπωθεί ότι οι κίνδυνοι για το περιβάλλον, την υγεία και την ασφάλεια αφορούν (και απειλούν) πρωτίστως το ευρύτερο κοινό: το κοινό αυτό δικαιούται τουλάχιστον το ίδιο επίπεδο προστασίας και την ίδια ποιότητα δημόσιας διοίκησης, με τους εποπτευόμενους φορείς.

Ειδικότερα:

1. Η ταύτιση του διοικούμενου με τον εποπτευόμενο (πρβλ. παράγραφος 1, τη λέξη εντός παρένθεσης) είναι εσφαλμένη, και επιβάλλεται η απαλοιφή της. Όπως ομολογεί το κείμενο του νομοσχεδίου, και μάλιστα σε πολλά σημεία (βλ. άρθρα 7§4.7, 7§8.4.1), η εποπτεία των οικονομικών δραστηριοτήτων αφορά «πτυχές του δημόσιου συμφέροντος». Το δημόσιο συμφέρον, εξ' ορισμού, δεν είναι ζήτημα που εξαντλείται στις οποιοδήποτε συναλλαγές μεταξύ του εποπτευόμενου οικονομικού φορέα και της εποπτεύουσας αρχής. Πόσο μάλλον που θέματα όπως το περιβάλλον, η υγεία και η ασφάλεια δεν αποτελούν μόνο «πτυχές του δημόσιου συμφέροντος», αλλά και συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα των πολιτών.

2. Το άρθρο παραλείπει μία πλήρη αναφορά στις βασικές αρχές που διέπουν την εποπτεία και τον έλεγχο των οικονομικών δραστηριοτήτων: την αρχή της αναλογικότητας, την αρχή της αποτρεπτικότητας και την αρχή της αποτελεσματικότητας (η οποία αναφέρεται στο σημείο δ) της 2ης παραγράφου, αλλά με άλλη σημασία). Είναι παράδοξο ότι το νομοσχέδιο δεν φαίνεται να προβλέπει ρητά ότι ο βασικότερος κανόνας του ελέγχου (και της εποπτείας) είναι ότι πρέπει, σε τελική ανάλυση, να είναι αποτρεπτικός και αποτελεσματικός: πρέπει να αλλάζει την συμπεριφορά του εποπτευόμενου, και να εξαλείφει τους κινδύνους για το κοινωνικό σύνολο. Σημειώνεται ότι, σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις, οι αρχές αυτές είναι υποχρεωτικές, και απορρέουν από την ενωσιακή νομοθεσία. Επίσης, οι αρχές της «νομιμότητας, της αρχής της χρηστής διοίκησης, της αρχής της καλής πίστης και της αρχής της δικαιολογημένης

εμπιστοσύνης του διοικούμενου» είναι αρχές που διέπουν γενικά την διοικητική δράση, και περιττεύει η ειδική αναφορά τους σε κάθε νομοσχέδιο που αφορά την διοίκηση: το ίδιο ισχύει και για την ανεξαρτησία/αντικειμενικότητα και την τήρηση των κανόνων δεοντολογίας [σημεία στ) και ζ) της 2^{ης} παραγράφου] .

Προτείνεται η αναδιατύπωση και απλοποίηση της 1^{ης} παραγράφου ως εξής: «ο έλεγχος είναι αναλογικός, αποτρεπτικός και αποτελεσματικός».

3. Μία ακόμα βασική αρχή που αναγνωρίζεται διεθνώς είναι η αρχή της εξάλειψης του οικονομικού οφέλους από την παρανομία. Η εποπτεία και ο έλεγχος θα πρέπει να διασφαλίζουν απολύτως ότι δεν υπάρχει οικονομικό όφελος από την παραβίαση των κανόνων που προστατεύουν την ασφάλεια, την δημόσια υγεία, και το περιβάλλον. Ο στοιχειώδης αυτός κανόνας απορρέει και από την αρχή της ισότητας (άρθρο 2 παρ. 1), και της προστασίας

4. Κατά τη 2^η παράγραφο [σημείο δ)], η εποπτεία διέπεται από τον κανόνα της «δημοσιότητας των νομικών απαιτήσεων» συμμόρφωσης: συγκεκριμένα, οι εποπτεύουσες αρχές δεν μπορούν να προβούν σε ενέργειες αν δεν μεριμνήσουν πρώτα για τη δημοσιοποίηση των «απαιτήσεων συμμόρφωσης». Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν νοούνται «απαιτήσεις» (υποχρεώσεις), και μάλιστα «νομικές», που δεν έχουν δημοσιευθεί, αναρτηθεί, κοινοποιηθεί, αποσταλεί ή δημοσιοποιηθεί με κάποιον άλλο τρόπο στους ενδιαφερόμενους. Ειδικότερα, όλες οι κρίσιμες διοικητικές πράξεις καταρχήν δημοσιεύονται, ή κοινοποιούνται (αποστέλλονται) στους ενδιαφερόμενους, οι οποίοι μπορεί να έχουν (κατά περίπτωση) και δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης. Για παράδειγμα, και ειδικά μετά τη θέσπιση της «Διαύγειας», εγκύκλιοι και αποφάσεις περιβαλλοντικών όρων αναρτώνται στο διαδίκτυο και δεν επιτρέπεται η «εκτέλεσή» τους σε αντίθετη περίπτωση (...). Για αυτό και είναι ιδιαίτερα παράδοξο ότι οι εποπτεύουσες αρχές δεν μπορούν να προβούν σε ενέργειες πριν «μεριμνήσουν» για τη δημοσιότητα (αφού έχουν ήδη μεριμνήσει).

Σε τελική ανάλυση, και εφόσον υπάρχει ήδη δημοσίευση, η υποχρέωση γνώσης των νομικών απαιτήσεων βαρύνει πρωτίστως τους εποπτευόμενους, οι οποίοι, πριν την έναρξη οποιασδήποτε οικονομικής δραστηριότητας, οφείλουν να γνωρίζουν το πλαίσιο της: αυτοί θα πρέπει να κρίνουν αν κατανοούν τις απαιτήσεις που τους κοινοποιούνται, και αν χρειάζονται διευκρινήσεις. Αυτό ισχύει και για κάθε άλλο πολίτη, καθώς και κάθε άλλο είδος δραστηριότητας.

Η αρχή του σημείου δ) ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με την «αρχή της διαφάνειας της διοικητικής δράσης». Για τον λόγο αυτόν, το σημείο δ) δεν είναι απαραίτητο. Θα μπορούσε να αναδιατυπωθεί ως εξής: « δ) αρχή της διαφάνειας της εποπτείας. Κατά την άσκηση του ελέγχου, η εποπτεύουσα αρχή διασφαλίζει τη διαφάνεια της διοικητικής δράσης και εφαρμόζει τα άρθρα 8 και 9 του παρόντος νόμου, και τις κείμενες διατάξεις».

4. Κατά τη 2^η παράγραφο [σημείο α)], στην άσκηση της εποπτείας, εφαρμόζεται ο κανόνας της «υποστήριξης της συμμόρφωσης». Σύμφωνα με τον κανόνα αυτόν, πριν την επιβολή μέτρων, οι εποπτεύουσες αρχές «προτάσσουν» την παροχή κατευθυντήριων γραμμών, οδηγιών ...πληροφόρησης, ...υποδείξεων», καθώς και κάθε άλλου θέματος «που, κατά την κρίση τους, απαιτείται για να πραγματοποιηθεί η συμμόρφωση». Πρώτον, δεν είναι σαφές τι άλλο θέμα μπορεί να απαιτηθεί, κατά την κρίση των αρχών, προκειμένου να υπάρξει συμμόρφωση με ισχύοντες, δημοσιευμένους νομικούς κανόνες. Δεύτερον, εφόσον υπάρχει πρόβλημα γνώσης ή ερμηνείας των απαιτήσεων από τους εποπτευόμενους, θα ήταν πολύ πιο εύστοχο (και ουσιαστικό) να προβλεφτούν σύγχρονες μέθοδοι ενημέρωσης όλων των ενδιαφερόμενων εποπτευόμενων φορέων [σημεία «μίας στάσης» για ενημέρωση/υποβολή ερωτήσεων, ιστοσελίδες και άλλες διαδικτυακές μέθοδοι (newsletter, newsfeed, social media, κοκ.), «οδηγοί» δραστηριοτήτων, ειδικές τηλεφωνικές γραμμές, κοκ.]. Τρίτον, οι εποπτεύουσες αρχές δεν θα πρέπει να είναι υποχρεωμένες, σε «κάθε» περίπτωση, να «υποστηρίζουν» την συμμόρφωση πριν λάβουν μέτρα: υπάρχουν πάμπολλες περιπτώσεις όπου η «υποστήριξη» αυτή είναι περιττή: π.χ., όταν ο φορέας, λόγω της εξειδίκευσής του, οφείλει να γνωρίζει το νομικό πλαίσιο· όταν το νομικό πλαίσιο είναι πασίγνωστο, και χωρίς τεχνικό χαρακτήρα· όταν ο φορέας είναι κακόβουλος· όταν η νομική υποχρέωση είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας, και ο

φορέας επιλέγει να παρανομήσει· όταν ο βαθμός κινδύνου επιβάλλει την άμεση λήψη μέτρων.

Προτείνεται η αναδιατύπωση του σημείου α) ως εξής: «α) Προαγωγή της οικειοθελούς συμμόρφωσης. Πριν, ταυτόχρονα με ή μετά την επιβολή κυρώσεων, η εποπτεύουσα αρχή καλεί τον εποπτευόμενο να συμμορφωθεί οικειοθελώς, με τη διαρκή παροχή όλων των κατάλληλων οδηγιών. Η οικειοθελής συμμόρφωση συνεκτιμάται για την επιλογή των ενεργειών εποπτείας. Η παροχή οδηγιών πριν την ανάληψη ενεργειών εποπτείας μπορεί να παραλείπεται, όταν είναι προφανώς ατελέσφορη, ή όταν οι ενέργειες εποπτείας είναι απαραίτητο να αναληφθούν χωρίς καθυστέρηση, για λόγους που αφορούν την προστασία του δημόσιου συμφέροντος και των δικαιωμάτων των πολιτών».

5. Το σημείο δ) της 2ης παραγράφου αναφέρεται στην «αποτελεσματικότητα». Πρόκειται για λάθος, καθώς η παράγραφος ουσιαστικά αναφέρεται στις αρχές της «οικονομικότητας» και της «αποδοτικότητας» (efficiency), οι οποίες ισχύουν γενικώς για τη διοίκηση, και οι οποίες είναι γνωστές (π.χ. στη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου). Στο ίδιο σημείο, δεν χρειάζεται η αναφορά σε εποπτευόμενους, διότι για αυτούς ισχύει σε κάθε περίπτωση η «αρχή της αναλογικότητας». Για τους εποπτευόμενους, ισχύει επίσης η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»: σύμφωνα με την αρχή αυτή, ο φορέας πρέπει να αναλάβει το πλήρες, και όχι το «λιγότερο δυνατό», κόστος από τη ρύπανση που έχει προκληθεί.

Προτείνεται η διαγραφή του σημείου δ). Αν πρέπει να διατηρηθεί, αρκεί το εξής: «δ) αρχή της οικονομικότητας και της αποδοτικότητας....»

6. Στο σημείο η) της 2^{ης} παραγράφου, εξαγγέλλεται το καθήκον της «θετικής επίπτωσης στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων». Το καθήκον αυτό είναι ακατάληπτο και είναι άγνωστο από πού προέρχεται. Από ό,τι μπορεί να καταλάβει κανείς από την παράγραφο που ακολουθεί, και τις περιέργες αναφορές της (π.χ. στην «ευημερία των πολιτών»), πρόκειται και πάλι για την αρχή της αναλογικότητας.

Προτείνεται η απαλοιφή του σημείου η). Θετική επίδραση στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων έχει πρωτίστως το κράτος δικαίου και η ισονομία, τόσο μεταξύ των εποπτευόμενων, όσο και μεταξύ των εποπτευόμενων και των υπόλοιπων πολιτών.

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/vpoian/?c=9776>

Άρθρο 6 – Σχεδιασμός και στόχευση των ελέγχων

1. Το άρθρο 6 αφορά τον σχεδιασμό των ελέγχων. Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική (βλ., μεταξύ άλλων, άρθρο IV σύστασης 2001/331/EK «για τον καθορισμό ελάχιστων κριτηρίων σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις στα κράτη μέλη»), θα έπρεπε επίσης να περιλαμβάνονται και τα εξής στοιχεία:

α) γενική αξιολόγηση των υγειονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων. Για το θέμα αυτό, δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνο ο «βαθμός κινδύνου» και το «μέγεθος» «κάθε» οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και οι σωρευτικές του επιπτώσεις. Πολλές δραστηριότητες μικρού μεγέθους και κινδύνου δημιουργούν σημαντικά σωρευτικά και πολλαπλασιαστικά προβλήματα. Σχετική πρόβλεψη υπάρχει και στο άρθρο 9§4.3, για τις «χαμηλού ρίσκου» δραστηριότητες.

β) πρόβλεψη για έκτακτες και αιφνιδιαστικές επιθεωρήσεις. Πρόκειται για σημαντική παράλειψη: το πρόγραμμα ελέγχων οφείλει να υποστηρίζει την αποτελεσματικότητα της εποπτείας, και όχι να την υπονομεύει. Κατά τη Σύσταση 2001/331, ένα πρόγραμμα ελέγχων πρέπει να περιλαμβάνει και «διαδικασίες έκτακτων περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων, σε περιπτώσεις καταγγελιών, ατυχημάτων, περιστατικών, σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης, καθώς και για σκοπούς που επιτρέπουν τη χορήγηση άδειας».

γ) συνοπτική έκθεση των νομικών αιτιήσεων που θα ελεγχθούν από το πρόγραμμα ελέγχου.

δ) πρόβλεψη για περιφερειακά ή τοπικά προγράμματα ελέγχων, καθώς υπάρχουν περιοχές με σημαντικές ιδιαιτερότητες (π.χ. βιομηχανικές περιοχές).

ε) ειδικά για τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και η κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος (ο βαθμός συμμόρφωσης με τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος), και ο βαθμός επίτευξης των κάθε είδους ορίων εκπομπών. Πρόκειται για προφανή, και σημαντική παράλειψη.

στ)μία γενική, αλλά σαφή περιγραφή των βημάτων που θα υιοθετήσει απαρέγκλιτα η εποπτεύουσα αρχή μέχρι την επίτευξη συμμόρφωσης

ζ) πρόβλεψη για δημόσια διαβούλευση πριν τη θέσπιση του προγράμματος ελέγχων

η) σύμφωνα με την αρχή της διαφάνειας, που εξήγγειλε το νομοσχέδιο στο άρθρο 4, πρόβλεψη για δημοσίευση του προγράμματος ελέγχων, με ανάρτηση στο διαδίκτυο.

2. Ειδικά όσον αφορά τα κριτήρια κατάρτισης του προγράμματος ελέγχων, προτείνεται η προσθήκη των εξής κριτηρίων:

«5.5 τις σωρευτικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις της συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας

5.6 τον αριθμό των καταγγελιών κατά του εποπτευόμενου φορέα

5.7 τον αριθμό των ατυχημάτων και δυσλειτουργιών στην συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα

5.8 όλες τις πληροφορίες από προγράμματα παρακολούθησης, εκθέσεις, αξιολογήσεις, μελέτες και καταγραφές, και ιδίως όσες προκύπτουν από δημόσιες αρχές

5.9 τον εποχικό χαρακτήρα ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων, που επιβάλλει τη διεξαγωγή ελέγχων σε ορισμένες περιόδους του έτους

5.10 την εξέλιξη των επιστημονικών γνώσεων.»

3. Ειδικά όσον αφορά τον έλεγχο προϊόντων (6^η παράγραφος), το πρόγραμμα ελέγχων δεν θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη μόνο τη «σκοπούμενη» χρήση, και τον αριθμό των καταναλωτών για τους οποίους «προορίζεται» το προϊόν. Αντιθέτως, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κάθε χρήση που μπορεί να προβλεφθεί, και κάθε ομάδα που μπορεί να θιγεί από μία μη σκοπούμενη (αλλά προβλέψιμη) χρήση. Για παράδειγμα, ο έλεγχος δεν μπορεί να αγνοήσει το γεγονός ότι κάποιο φυτοφάρμακο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δηλητήριο («φόλα») ή ναρκωτικό (μη σκοπούμενη χρήση), ότι κάποιο δομικό υλικό είναι τοξικό όταν απορριφθεί στο περιβάλλον (μη σκοπούμενη χρήση), ότι κάποιο προϊόν είναι εύφλεκτο ή παρουσιάζει κίνδυνο βραχυκυκλώματος σε περίπτωση κάποιου απλού λάθους του χειριστή (περίπτωση μη σκοπούμενης χρήσης), ή ότι κάποιο προϊόν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από παιδιά, χωρίς να φέρει σχετική σήμανση (ομάδα για την οποία δεν προορίζεται, και μάλιστα ευάλωτη). Σχετικό σχόλιο έχει υποβληθεί και στο άρθρο 2.

Προτείνεται η αναδιατύπωση των παραγράφων 6.1 και 6.2 ως εξής: «η μεθοδολογία κατάρτισης του προγράμματος ελέγχων των προϊόντων ...περιλαμβάνει ιδίως δύο κριτήρια: α. τον βαθμό κινδύνου του προϊόντος, ο οποίος προσδιορίζεται με βάση ... κάθε γνωστή χρήση του προϊόντος, ή κάθε χρήση του που μπορεί να προβλεφθεί.... β. την ομάδα και τον αριθμό των καταναλωτών που μπορεί να επηρεαστεί από την κάθε γνωστή χρήση του προϊόντος, ή από κάθε χρήση του που μπορεί να προβλεφθεί....»

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoian/?c=9777>

Άρθρο 7 – Διαχείριση των καταγγελιών

Το νομοσχέδιο δείχνει μία ακραία δυσπιστία προς τις καταγγελίες από πολίτες. Παρόμοια δυσπιστία δεν διαφαίνεται ως προς τις κάθε είδους πληροφορίες και αναφορές που υποβάλλουν οι εποπτευόμενοι φορείς. Για παράδειγμα, είναι γνωστό ότι υπάρχουν και εποπτευόμενοι φορείς που μπορεί να είναι αναξιόπιστοι, ή να υποβάλλουν καταχρηστικά αιτήματα ή αναφορές στις εποπτεύουσες αρχές. Θα έπρεπε, κατ' ελάχιστον, να προβλεφθεί ότι οι εποπτευόμενες αρχές αξιολογούν με τον ίδιο τρόπο όλες τις πληροφορίες που λαμβάνουν, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους.

β) Το νομοσχέδιο χάνει μία χρυσή ευκαιρία να καθιερώσει τον θεσμό των καταγγελιών δημοσίου συμφέροντος (whistle-blowing) και για τα θέματα που καλύπτει. Διεθνώς, οι whistle-blowers έχουν σημαντική συνεισφορά στη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις ασφάλειας και προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας. Εννοείται ότι και οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να αξιολογηθούν από τις εποπτεύουσες αρχές.

γ) Σε κάθε περίπτωση, η εποπτεύουσα αρχή, όπως το σύνολο της διοίκησης, δεσμεύεται από τον ΚΔΔ (βλ. σχετική αναφορά στην 6^η παράγραφο). Αυτό έχει σημασία, διότι ο ΚΔΔ (και η υπόλοιπη εφαρμοστέα νομοθεσία) προβλέπει προθεσμίες και άλλους όρους για τον χειρισμό αιτήσεων των πολιτών.

Ειδικότερα:

1. Κατά την 3^η παράγραφο, «η καταγγελία καταρχήν υποβάλλεται επώνυμα». Ως γενική αρχή, αυτή είναι σωστή. Ωστόσο, το νομοσχέδιο πρέπει να προστατεύσει και το δικαίωμα των πολιτών να απευθύνονται στις αρχές: στα θέματα που καλύπτει το νομοσχέδιο, μπορεί να ασκηθούν ποικιλότροπες πιέσεις, οι οποίες μπορεί να φθάσουν μέχρι την απόλυση ή την απειλή (ή την άσκηση) βίας, για την αποσιώπηση (ή αποτροπή) των καταγγελιών. Στις περιπτώσεις αυτές, η διευκόλυνση των καταγγελιών και η προστασία όσων τις υποβάλλουν, αποτελεί προτεραιότητα και εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον. Για τον λόγο αυτόν, θα πρέπει να προβλέπεται η δυνατότητα του καταγγέλλοντα να ζητά να μη δημοσιοποιηθεί το όνομά του, και ότι η εποπτεύουσα αρχή δεσμεύεται στην περίπτωση αυτή να τηρήσει των ανωνυμία. Εμπιστευτικές καταγγελίες (με την έννοια αυτή) θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα με τις επώνυμες.

2. Η 4^η παράγραφος περιλαμβάνει τα κριτήρια που «δύνανται» να διέπουν την αξιολόγηση των καταγγελιών. Είναι σαφές ότι κακόβουλες και επαναλαμβανόμενες (πιεστικές) καταγγελίες πρέπει να αποτρέπονται. Είναι επίσης σαφές, ότι κάθε καταγγέλων πρέπει να συγκεντρώνει ορισμένα ελάχιστα αποδεικτικά στοιχεία, προκειμένου να θεμελιώσει την «εκ πρώτης όψεως» βασιμότητα της καταγγελίας. Για τους σκοπούς αυτούς, η θέσπιση οδηγιών για τους πολίτες, και η παροχή υποδείξεων προς αυτούς είναι επιβεβλημένη. Ωστόσο:

(α) Τα κριτήρια αξιολόγησης που υιοθετεί κάθε εποπτεύουσα αρχή πρέπει να δημοσιεύονται με πράξη που συνεπάγεται την «αυτοδέσμευσή» της. Αυτό μπορεί να γίνει στα πλαίσια της πληροφόρησης (άρθρο 9.1.3) ή του σχεδιασμού του ελέγχου (άρθρο 6).

(β) Το κριτήριο 4.11 («αξιопιστία» του καταγγέλλοντα και «συγκεκριμένα... εάν έχει θιγεί από την φερόμενη παράβαση») πρέπει να διαγραφεί.

Πρώτον, διότι αποτελεί «δίκη προθέσεων», και μάλιστα χωρίς εγγυήσεις για τον «κατηγορούμενο» πολίτη. Δεν είναι επιτρεπτό η εποπτεύουσα αρχή να αντιμετωπίζει τα θύματα (ακόμα και αν πλανώνται για τα δικαιώματά τους) ως θύτες. Αντίθετα, θα έπρεπε να στέκεται στο πλευρό όσων θίγονται από τις πολύ σημαντικές παραβάσεις που αφορά το νομοσχέδιο.

Δεύτερον, και ίσως το σημαντικότερο: η μαρτυρία όσων «θίγονται» από τις παραβιάσεις είναι μία πολύτιμη πηγή πληροφοριών για την εποπτεύουσα αρχή. Εάν η εποπτεύουσα αρχή υποχρεώνεται να αγνοήσει τη μαρτυρία ενός παθόντα (σε θέματα υγείας ή ασφάλειας), ή τη μαρτυρία ενός περίοικου (σε θέματα περιβάλλοντος), τότε είναι απίθανο ότι θα στοιχειοθετηθεί ποτέ ικανοποιητικά έστω και μία παράβαση.

(γ) Τα κριτήρια 4.5 και 4.6 είναι ασαφή. Πώς ακριβώς επιδρά ο χρόνος και η επαναληψιμότητα στην αξιολόγηση των καταγγελιών;

(δ) Επειδή η «ολοκληρωμένη κατάθεση περιστατικού» είναι εξαιρετικά δύσκολη για τους πολίτες (και σε όλες τις περιστάσεις), προτείνεται η αναδιατύπωση του σημείου 4.3 ως εξής: «4.3 η κατάθεση των απαραίτητων στοιχείων που επιτρέπουν την διεξαγωγή επιτόπιας ή μη έρευνας...»

3. Η 6^η παράγραφος (σε συνδυασμό με την 5^η) σημαίνει, σε τελική ανάλυση, ότι η εποπτεύουσα αρχή έχει πάντοτε διακριτική ευχέρεια για την εκτέλεση επιτόπιων ελέγχων. Αυτό είναι λάθος από πολλές απόψεις.

Πρώτον, κατά την διεθνή βέλτιστη πρακτική (βλ. άρθρο V Σύστασης 2001/331), οι εποπτεύουσες αρχές «θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι επιτόπιες επισκέψεις εκτελούνται τακτικά από τις αρχές επιθεώρησης ως μέρος των συνήθων περιβαλλοντικών τους επιθεωρήσεων».

Δεύτερον, πάλι κατά την διεθνή πρακτική, και τουλάχιστον για τις πλέον επικίνδυνες δραστηριότητες, η υποχρέωση επιτόπιων ελέγχων προκύπτει σε πολλές περιπτώσεις από την ειδική νομοθεσία (π.χ., την οδηγία Seveso, νομοθεσία για τις βιομηχανικές εκπομπές).

Τρίτον, διότι η αρχή οφείλει σε κάθε περίπτωση να διασφαλίσει την αποτελεσματικότητα της εποπτείας, οπότε η διακριτική της ευχέρεια δεν μπορεί να είναι απεριόριστη και ανέλεγκτη. Σε κάθε περίπτωση, η εποπτεύουσα αρχή είναι υποχρεωμένη να διεξαγάγει επιτόπιο έλεγχο, εκεί που το επιβάλλει η αποτελεσματικότητα του ελέγχου.

4. Όπως η εποπτεύουσα αρχή πληροφορεί τους εποπτευόμενους, έτσι πρέπει να απαντά και στις καταγγελίες των πολιτών, εξηγώντας (αν χρειάζεται) το πλαίσιο και τους περιορισμούς της εποπτείας.

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoian/?c=9778>

Άρθρο 8 – Γενικοί κανόνες ελέγχων

Η παράγραφος 8.4.5 ορίζει τα «μέτρα και κυρώσεις», με παραπομπή στην υπόλοιπη νομοθεσία. Μολονότι το θέμα δεν μπορεί να εξαντληθεί εδώ, θα μπορούσε να εξεταστεί ο εμπλουτισμός του καταλόγου αυτού, με μέτρα όπως η δημοσίευση καταλόγου μη συμμορφούμενων φορέων (μαύρης λίστας), ή η επιβολή χρονοδιαγράμματος δέσμευσης (του οποίου η παραβίαση θα συνεπάγεται, χωρίς νέα πράξη, την επιβολή των κυρώσεων που ορίζει). Όλα τα μέτρα της παραγράφου αυτής θα πρέπει να δημοσιεύονται σε κατάλληλη ιστοσελίδα.

Ο ελεγχόμενος θα πρέπει να έχει καταρχήν υποχρέωση άμεσης συμμόρφωσης. Δεν μπορεί η διαδικασία του άρθρου 8 να τροποποιεί τα χρονικά όρια που προβλέπονται στην εφαρμοστέα νομοθεσία, ούτε να παρέχει στους ελεγχόμενους περιθώρια συνεχούς χρονοτριβής ή αναβολής – μία συνήθης πρακτική. Η παράγραφος 8.4.8 θα πρέπει να εξοπλίζει τον ελεγκτή με τη δυνατότητα άμεσης λήψης μέτρων για την απομάκρυνση μίας παράβασης ή πηγής σοβαρής ρύπανσης (π.χ. απομάκρυνση μίας αυθαίρετης κατασκευής), και να θεσπίζει αντίστοιχη υποχρέωση συμμόρφωσης του ελεγχόμενου.

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoian/?c=9780>

Άρθρο 9 – Υποστήριξη συμμόρφωσης

Οι κατευθυντήριες γραμμές της παραγράφου 9.1.2 – βλ. ιδίως 9.1.2 β) – θα πρέπει να δημοσιεύονται. Με τον τρόπο αυτόν, θα αποτραπούν οι κίνδυνοι άνισης μεταχείρισης των εποπτευόμενων από την «ιδιωτική» παροχή υποδείξεων και οδηγιών σε αυτούς από την εποπτεύουσα αρχή. Κατ' ελάχιστον, και στα πλαίσια της «υποστήριξης της συμμόρφωσης» και την διαφάνειας, όλες οι οδηγίες και υποδείξεις θα πρέπει να

δημοσιεύονται με τον κατάλληλο τρόπο, έτσι ώστε να είναι προσιτοί από όλους τους εποπτευόμενους στην ίδια θέση, καθώς και το ευρύτερο κοινό.

Για τον ίδιο λόγο, η διάκριση μεταξύ «κατευθυντήριων γραμμών» και «πληροφόρησης» (παράγραφος 9.1.3) δεν έχει κανένα ουσιαστικό περιεχόμενο.

Η παράγραφος 2.4 (άρθρο 9.2.4) αναφέρει ότι η «εάν διαπιστώνεται μη συμμόρφωση με απαιτήσεις που δεν περιλαμβάνονται στο φύλλο ελέγχου, και μόνον εφόσον εμπίπτουν στο πεδίο εποπτείας του ελεγκτή, ο ελεγκτής σημειώνει τη μη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις αυτές στην έκθεση ελέγχου και ακολούθως παρέχονται συστάσεις για συμμόρφωση εντός συγκεκριμένης προθεσμίας». Η διάταξη αφήνει να εννοηθεί ότι παραβάσεις (ακόμα και σοβαρές παραβάσεις) που δεν περιλαμβάνονται στο φύλλο ελέγχου αντιμετωπίζονται πάντα με σύσταση. Με την έννοια αυτή, είναι αντίθετη σε άλλες διατάξεις του ίδιου νομοσχεδίου, καθώς και στη διεθνή πρακτική (πρβλ. άρθρο V παρ. 1 και 2 Σύστασης 2001/331/ΕΚ, σύμφωνα με το οποίο θα πρέπει να διασφαλίζεται η επιθεώρηση καλύπτει το «πλήρες φάσμα» των περιβαλλοντικών επιπτώσεων). Σε τελική ανάλυση, η διάταξη παρεμποδίζει την επιβολή αποτελεσματικών κυρώσεων των οποίων ο ελεγκτής είναι μάρτυρας (και μάλιστα αυτόπτης), με βάση την «διατύπωση» του φύλλου ελέγχου. Επίσης παραγνωρίζεται το γεγονός ότι ο ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να αναφέρει την παρανομία στην αρμόδια αρχή.

Το άρθρο 9.3 προβλέπει την κατάταξη των δραστηριοτήτων σε πυραμίδα κινδύνου (risk-scoring): με βάση τα κριτήρια αυτά, καθορίζεται, μεταξύ άλλων, η συχνότητα ελέγχων (9§4) και η αυτό-αξιολόγηση των εποπτευόμενων φορέων (άρθρο 12). Επιπλέον, το άρθρο 9§4.3 προβλέπει και κριτήρια συχνότητας ελέγχων.

Καταρχάς, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το νομοσχέδιο περιέχει πάρα πολλούς καταλόγους κριτηρίων: στα προηγούμενα άρθρα, υπάρχουν τα κριτήρια εκπόνησης προγράμματος ελέγχων (6§5), και τα κριτήρια αξιολόγησης καταγγελιών (7§4). Στα επόμενα άρθρα, υπάρχουν και τα κριτήρια αξιολόγησης της εποπτεύουσας αρχής (12§2). Οι κατάλογοι αυτοί δεν είναι καν εναρμονισμένοι: έτσι, η «επαναληψιμότητα» της παράβασης είναι κριτήριο αξιολόγησης καταγγελιών, αλλά όχι εκπόνησης προγράμματος ελέγχων ή κατάταξης κινδύνου. Η διαθεσιμότητα ανθρώπινων πόρων είναι κριτήριο συχνότητας ελέγχων, αλλά όχι της εκπόνησης του προγράμματος ελέγχων. Ακόμα χειρότερα, τα κριτήρια αυτά είναι βερμπαλιστικά και αυτοαναφορικά: έτσι, κριτήριο κατάταξης του βαθμού «επικινδυνότητας» είναι ο «εγγενής κίνδυνος» (!) των δραστηριοτήτων (§9.3.3.1). Όλα αυτά δημιουργούν σύγχυση, απαιτούν την έκδοση μεγάλου αριθμού διοικητικών πράξεων, και γεννούν βεβαιότητα ότι κάθε σύστημα ελέγχων θα υπολειπυργεί.

Ακόμα πιο σημαντικό είναι το εξής: η ειδική νομοθεσία (π.χ., η περιβαλλοντική, η νομοθεσία για τη βιομηχανική επικινδυνότητα, κλπ), η οποία δεσμεύει τις εποπτεύουσες αρχές, έχει ήδη κατατάξει με διάφορα συναφή κριτήρια τις δραστηριότητες: για παράδειγμα, για τις ανάγκες της περιβαλλοντικής αδειοδότησης ή της διαχείρισης της βιομηχανικής επικινδυνότητας. Η εκπόνηση μίας ακόμα κατάταξης, θα δημιουργήσει συγκρούσεις, επικαλύψεις, ερμηνευτικά προβλήματα και περιθώρια ευνοϊκής ή δυσμενούς μεταχείρισης ορισμένων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας. Ακόμα χειρότερα, ένα αναρμόδιο υπουργείο - το Υπουργείο Οικονομικών - θα «υποκαταστήσει» με τις δικές του αξιολογήσεις τις εκτιμήσεις πολύ αρμοδιότερων υπουργείων και υπηρεσιών (ΥΠΕΝ, υγειονομικές υπηρεσίες, κοκ.). Βασικό και δεσμευτικό συνελώς κριτήριο επικινδυνότητας θα πρέπει να είναι και η κατάταξη της εγκατάστασης σύμφωνα με την ειδικότερη νομοθεσία που ρυθμίζει την αδειοδότηση και την λειτουργία της.

Προτείνεται η διαγραφή του κριτηρίου συχνότητας ελέγχων γ) «διαθεσιμότητα ανθρώπινων πόρων». Η εποπτεύουσα αρχή έχει την υποχρέωση ελέγχου, ακόμα και με επιτόπια επίσκεψη, ανάλογα με την παράβαση και την ισχύουσα νομοθεσία. Η προστασία της υγείας, της ασφάλειας και του περιβάλλοντος είναι στοιχειώδης υποχρέωση της πολιτείας, για την οποία οφείλει να διασφαλίζει τους απαραίτητους πόρους. Αυτό άλλωστε ορίζεται και σε άλλα σημεία του νομοσχεδίου (βλ., π.χ., άρθρο 10§1).

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoian/?c=9779>

Άρθρο 10 – Κατανομή του προϋπολογισμού και του προσωπικού

Με το άρθρο 10§2, ορίζεται ότι «το ύψος του προϋπολογισμού και ο αριθμός θέσεων που κατανέμονται σε συγκεκριμένο ή συγκεκριμένα πεδία εποπτείας... προσδιορίζονται κατόπιν μελέτης η οποία βασίζεται σε ετήσιο ή πολυετές πρόγραμμα εποπτείας για την εποπτευόμενη περιοχή και καταγράφονται τμηματικά και σε ετήσια βάση στον κρατικό προϋπολογισμό...».

Πρώτα από όλα, από την διάταξη του άρθρου 10§2, δεν προκύπτει ποιος εκπονεί την μελέτη αυτή, και ποια είναι η μεθοδολογία της. Επιπροσθέτως, ξενίζει η εκπόνηση μίας ακόμα μελέτης, όταν έχουν εκπονηθεί, και μάλιστα με την υπογραφή ή τη συνυπογραφή του Υπουργού Οικονομίας, η κατάταξη κινδύνου, οι διαδικασίες επιβολής μέτρων και κυρώσεων (8.4.10), η μεθοδολογία σχεδιασμού ενεργειών εποπτείας (6§7), τα κριτήρια αξιολόγησης των εποπτευουσών αρχών (12§2), οι αρχές οργάνωσης και εφαρμογής της εποπτείας (13§5), ενώ το υπουργείο συμμετέχει και στην ομάδα διαχείρισης έργου για την εποπτεία (άρθρο 15). Προφανώς, το Υπουργείο Οικονομίας δεσμεύεται από τις πράξεις αυτές, και οφείλει να διασφαλίσει την εφαρμογή τους.

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoian/?c=9781>

Άρθρο 13 – Πεδία εποπτείας και αρμόδιες εποπτεύουσες αρχές

Η 5^η παράγραφος εξουσιοδοτεί τον αρμόδιο υπουργό και τον Υπουργό Οικονομίας και Ανάπτυξης να ορίσει την αρχή (ή τις αρχές) «οργάνωσης εποπτείας και συντονισμού», και «εφαρμογής και διαχείρισης» της εποπτείας. Με τα ίδια διατάγματα, ορίζεται το «πεδίο της εποπτείας».

Προτείνεται η διαγραφή της αναφοράς σε προεδρικά διατάγματα που ορίζουν το πεδίο της εποπτείας. Πεδίο της εποπτείας είναι το πεδίο ισχύος των κείμενων διατάξεων. Κανένας υπουργός δεν έχει το δικαίωμα να «εξουδετερώνει» ή να καταργεί de facto νομοθετήματα που ισχύουν, και μάλιστα σε τόσο σημαντικά θέματα, τοποθετώντας τα εντός του πεδίου εποπτείας κάποιων αρχών.

Όσον αφορά τον καθορισμό των αρμόδιων αρχών, κατά κανόνα, κάθε νομοθέτημα στα τεράστια αυτά πεδία εποπτείας ορίζει (ή πρέπει να ορίζει) τις αρμόδιες αρχές και τις αρμοδιότητές τους. Η προσθήκη μίας ακόμα διάταξης για το θέμα αυτό εντείνει την πολυνομία και τις συγκρούσεις. Τυχόν αλλαγές θα ήταν καλύτερο να γίνουν με τροποποίηση της βασικής νομοθεσίας, και όχι της νομοθεσίας που αφορά την εποπτεία. Ήδη, η ανεύρεση της «αρμόδιας αρχής» είναι σημαντικό πρόβλημα για πολίτες, επιχειρήσεις και κάθε εφαρμοστή του δικαίου.

Προτείνεται η εξής αναδιατύπωση της 5^{ης} παραγράφου:

«5. Με προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται ύστερα από πρόταση του εκάστοτε αρμόδιου υπουργού και του Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης ορίζεται για κάθε ένα από τα πεδία της παραγράφου 1 του παρόντος η αρχή ή οι αρχές οργάνωσης εποπτείας και συντονισμού καθώς και η αρχή ή οι αρχές εφαρμογής εποπτείας και διαχείρισης που αναφέρονται στο παρόν άρθρο. Τα ως άνω μπορούν να ορίζονται σε ένα ή σε επιμέρους προεδρικά διατάγματα για κάθε ένα πεδίο εποπτείας. Τα διατάγματα αυτά δεν τροποποιούν τις διατάξεις που διέπουν κάθε πεδίο εποπτείας, και διασφαλίζουν τη τήρηση των αρχών του άρθρου 4 για όλο το πεδίο εποπτείας που αφορούν».

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoian/?c=9782>

Άρθρο 17 – Πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης ελέγχου

Το άρθρο 17 προβλέπει τη λειτουργία «Πληροφοριακού Συστήματος Διαχείρισης Ελέγχου». Αυτό είναι το «Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Άσκησης Δραστηριοτήτων και Ελέγχων» (ΟΠΣ-ΑΔΕ) του άρθρου 14 ν. 4442/2016.

1. Μέχρι σήμερα, η κοινή υπουργική απόφαση του άρθρου 14 παρ. 10 ν. 4442/2016, με την οποία θα καθοριστούν «το πλαίσιο δημιουργίας, ανάπτυξης και λειτουργίας του ΟΠΣ-ΑΔΕ, οι αρμοδιότητες των υπηρεσιών και της Κοινωνίας της Πληροφορίας Α.Ε., οι πληροφορίες που δημοσιεύονται σε αυτό, συμφωνά με τον παρόντα νόμο, καθώς και ο τρόπος και οι όροι ή οι περιορισμοί πρόσβασης στις πληροφορίες αυτές» δεν έχει εκδοθεί. Συνεπώς, όχι μόνο δεν μπορεί να εφαρμοστεί τίποτα από όσα απαιτεί το ΟΠΣ-ΑΔΕ (ρητά έτσι και το άρθρο 25 παρ. 6 του νομοσχεδίου), αλλά δεν είναι γνωστές ούτε βασικές παράμετροι της λειτουργίας του ΟΠΣ-ΑΔΕ.

2. Ειδικά σε περιβαλλοντικά θέματα, το Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Ελέγχου επικαλύπτεται σε μεγάλο βαθμό με το Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο του άρθρου 18 του νόμου 4014/2011, το οποίο έπρεπε να είχε τεθεί σε λειτουργία από τα τέλη του 2012 (βλ. άρθρο 18 παρ. 5 τελευταίο εδάφιο ν. 4014/2011). Αυτό, μέχρι σήμερα, δεν έχει συμβεί, με αποτέλεσμα την αδιαφάνεια, και την παραβίαση των δικαιωμάτων ενημέρωσης και συμμετοχής σε περιβαλλοντικά θέματα.

3. Ακόμα χειρότερα, ούτε στο παρόν νομοσχέδιο, ούτε στον ν. 4442/2016 προβλέπεται με σαφήνεια δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στον ΟΠΣ-ΑΔΕ. Συνεπώς, με την επίκληση του ΟΠΣ-ΑΔΕ και άλλων πληροφοριακών συστημάτων (που μένουν μονίμως «στα χαρτιά»), δημιουργείται ένα μόνιμο καθεστώς αδιαφάνειας και μυστικότητας της διοικητικής δράσης, το οποίο παραπέμπει σε άλλες εποχές. Η αδιαφάνεια αυτή επιδεινώνεται με την υπαγωγή πολλών δραστηριοτήτων σε καθεστώς απλής γνωστοποίησης – δηλαδή, μειωμένης, υποτυπώδους προληπτικής εποπτείας (βλ. άρθρα 5-6 ν. 4442/2016).

4. Η ενημέρωση των πολιτών για τα «πεδία εποπτείας» του άρθρου 13 παρ. 1 του νομοσχεδίου είναι συνταγματικό, κατοχυρωμένο τους δικαίωμα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, απορρέει από διεθνείς συμβάσεις – όπως τη Σύμβαση του Άαρχους. Είναι αδιανόητο μία σύγχρονη διοίκηση να μην παρέχει όσο περισσότερη ενημέρωση μπορεί για θέματα εργασιακής ασφάλειας, ασφάλειας προϊόντων ή δημόσιας υγείας. Το ίδιο το νομοσχέδιο διακηρύσσει την αρχή της ισότητας (άρθρο 2 παρ. 1), της «δημοσιότητας των νομικών απαιτήσεων» [άρθρο 2 παρ. 2 γ)], και «προτάσσει» την πληροφόρηση των εποπτευόμενων φορέων. Οι ίδιες ακριβώς αρχές ισχύουν και για το κοινό, το οποίο είναι συνεχώς εκτεθειμένο στις συνέπειες τόσο των παραβάσεων της νομοθεσίας από τους εποπτευόμενους φορείς, όσο και της ανεπαρκούς εποπτείας.

5. Τα παραπάνω αποτελούν βέλτιστη διεθνή πρακτική. Η αμερικανική ΕΡΑ για παράδειγμα – εποπτεύουσα αρχή σε μία χώρα με ιδιαίτερα φιλικό περιβάλλον προς τους εποπτευόμενους φορείς – διατηρεί πλήρες ιστορικό συμμόρφωσης και ενεργειών εποπτείας και ελέγχου σε ειδική εύχρηστη ιστοσελίδα, που επιτρέπει την αναζήτηση (μεταξύ άλλων) με βάση την γεωγραφική ενότητα και το όνομα της επιχείρησης [<https://echo.epa.gov/>].

6. Ακόμα χειρότερα, η δυσνόητη 5η παράγραφος προβλέπει την πρόσβαση στον ΟΠΣ-ΑΔΕ «μέσω εμπορικής συμφωνίας», δηλαδή μόνο σε όσους μπορούν να αναλάβουν το κόστος. Με άλλα λόγια, στην πράξη προνομιακή πληροφόρηση για θέματα υγείας, ασφάλειας και περιβάλλοντος θα παρέχεται εφεξής μόνο σε όσους μπορούν να αναλάβουν το κόστος – π.χ., διαφημιστές, ανταγωνιστές, ερευνητές αγοράς, κοκ., αλλά όχι σε περίοικους, εργαζόμενους ή χρήστες των προϊόντων.

7. Προτείνεται η προσθήκη της εξής παραγράφου, ως 3ης (με αναρίθμηση των υπολοίπων):

*«Το Πληροφοριακό Σύστημα διασφαλίζει την μέγιστη δυνατή ενημέρωση του κοινού και των χρηστών των προϊόντων. Κατ' ελάχιστον, αναρτώνται σε αυτό:
Α) τα προγράμματα ελέγχων και η μεθοδολογία κατάρτισής τους του άρθρου 5,
Β) η απόφαση του άρθρου 7 παρ. 8, για τα κριτήρια αξιολόγησης των καταγγελιών,
Γ) το Μοντέλο Ενεργειών Συμμόρφωσης του άρθρου 8.3
Δ) το συμπληρωμένο φύλλο ελέγχου του άρθρου 8.2.3 και 9.2
Ε) τα μέτρα και οι κυρώσεις του άρθρου 8.4 που επιβάλλει κάθε ελεγκτής*

ΣΤ) οι κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες και η πληροφόρηση που παρέχεται στους εποπτευόμενους φορείς δυνάμει του άρθρου 9

Ζ) η κατάταξη κινδύνου του άρθρου 9.3

Η) η μελέτη του άρθρου 10§2

Θ) οι αναφορές αυτο-αξιολόγησης των εποπτευουσών αρχών του άρθρου 12§1

Ι) οι στόχοι εποπτείας που προσδιορίζει η ΟΔΕ δυνάμει του άρθρου 15§2

ΙΑ) οι εκθέσεις ελέγχου και αναφοράς του άρθρου 21 παρ. 10».

Κατ' εξαίρεση, και με σκοπό την διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των ενεργειών ελέγχου, η εντολή ανάθεσης και διεξαγωγής ελέγχου μπορεί να δημοσιεύεται μετά το πέρας του ελέγχου.

Εφόσον συναινούν οι εποπτευόμενοι φορείς, μπορούν επίσης να αναρτώνται οι ενστάσεις, απόψεις και εξηγήσεις που υποβάλλουν σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 10.

Οι κείμενες διατάξεις που αφορούν την πρόσβαση του κοινού στις διοικητικές πληροφορίες και έγγραφα δεν θίγονται.»

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoiain/?c=9812>

Άρθρο 19 – Ελεγκτές

Κατά την 3η παράγραφο, «οι αρμοδιότητες των εποπτευόντων υπάλληλων περιορίζονται στις αρμοδιότητες της εποπτεύουσας αρχής. Οι εποπτευόντες υπάλληλοι (ελεγκτές) δεν ασκούν ενέργειες εποπτείας εκτός του αντικειμένου αρμοδιότητας εποπτείας της εποπτεύουσας αρχής την οποία αντιπροσωπεύουν και δεν εξετάζουν στοιχεία που σχετίζονται με ζητήματα εκτός του αντικειμένου αρμοδιότητας».

Προτείνεται η διαγραφή της 1ης πρότασης (εδαφίου), ως απολύτως περιττής (πώς αλλιώς μπορεί να είναι;).

Όσον αφορά τη 2η πρόταση (εδάφιο), θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, οι ελεγκτές έχουν υποχρέωση ανακοίνωσης οποιασδήποτε αξιόποινης πράξης υπέπεσε στην αντίληψή τους. Ακόμα και ιδιώτες έχουν παρόμοια υποχρέωση για αξιόποινες πράξεις που διώκονται αυτεπαγγέλτως (άρθρο 40 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας).

Μετά τον νόμο 4042/2012, και την ευρωπαϊκή οδηγία 2008/99, οι περισσότερες σοβαρές περιβαλλοντικές παραβάσεις είναι αξιόποινες. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και για τις αξιόποινες πράξεις που εμπίπτουν στο άρθρο 28 ν. 1650/1986 (και πολλές ακόμα παρόμοιες διατάξεις). Αναμφίβολα, παρόμοιο είναι το καθεστώς ισχύει για θέματα δημόσιας υγείας και ασφάλειας.

Η δημόσια διοίκηση είναι ενιαία, και ένας δημόσιος υπάλληλος (και μάλιστα κατά κανόνα με ανακριτικά καθήκοντα) δεν μπορεί να αγνοεί παραβάσεις (και πιθανώς αξιόποινες πράξεις) των οποίων είναι αυτόπτης μάρτυς. Πολύ περισσότερο, το παρόν νομοσχέδιο προάγει τον συντονισμό των συναρμόδιων εποπτικών αρχών. Ο συντονισμός αυτός επιβάλλεται από τα πράγματα, διότι συχνά οι παραβάσεις έχουν πολλές πτυχές: περιβαλλοντική, υγειονομική, φορολογική, κοκ.

Για τους λόγους αυτούς, προτείνεται η αναδιατύπωση του δεύτερου εδαφίου ως εξής:

«Οι ελεγκτές ασκούν τις ενέργειες εποπτείας που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της εποπτεύουσας αρχής την οποία αντιπροσωπεύουν. Σε περίπτωση που υποπίπτουν στην αντίληψή τους άλλα στοιχεία, είναι υποχρεωμένοι να τα ανακοινώσουν χωρίς καθυστέρηση στην εποπτεύουσα αρχή που είναι αρμόδια για αυτά. Στις περιπτώσεις αυτές, καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για την διεξαγωγή κοινών ελέγχων σύμφωνα με το άρθρο 8§6 του παρόντος.»

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoiain/?c=9813>

Άρθρο 21 – Καθήκοντα ελεγκτών / ελεγκτικών αρχών – αρχών εποπτείας

Κατά την 5η παράγραφο, οι ελεγκτές έχουν το καθήκον (υποχρέωση) «να μην παρεμβαίνουν και να μην εμποδίζουν τη δραστηριότητα του οικονομικού φορέα, εφόσον δεν προκαλεί σημαντικό κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία και ασφάλεια και το περιβάλλον».

Το κυριότερο καθήκον των ελεγκτών είναι να επιβάλλουν τη συμμόρφωση: όσο για την αξιολόγηση του βαθμού επικινδυνότητας κάθε δραστηριότητας, αυτή έχει γίνει, και μάλιστα με εξαντλητικό τρόπο, τόσο από την ισχύουσα νομοθεσία, όσο και από διάφορους θεσμούς που εισάγει το νομοσχέδιο (όπως το πρόγραμμα ελέγχου, και την κατάταξη κινδύνων του άρθρου 9§3). Ακόμα περισσότερο, το άρθρο 8.4.8 επιβάλλει στον εποπτευόμενο φορέα να «μεριμνά επιτόπου για τη συμμόρφωσή του ή άρση της παράβασης».

Είναι αναπόφευκτο ότι οι ενέργειες ελέγχου, για να είναι αποτελεσματικές, θα παρεμποδίσουν σε κάποιο βαθμό την οικονομική δραστηριότητα. Οι ελεγκτές πρέπει να εισέλθουν σε γραφεία και χώρους εργασίας, να υποβάλουν ερωτήσεις, να εξετάσουν έγγραφα, και να λάβουν δείγματα. Σε τελική ανάλυση, «επιφανειακές» ενέργειες ελέγχου δημιουργούν την ανάγκη επανελέγχων. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται η εξής αναδιατύπωση:

«Εφόσον ο κίνδυνος για την ασφάλεια, τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον είναι μικρός, οι ελεγκτές έχουν την υποχρέωση να μεριμνούν για την ελάχιστη δυνατή παρεμπόδιση της οικονομικής δραστηριότητας».

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoian/?c=9814>

Άρθρο 22 – Δικαιώματα των εποπτευόμενων οικονομικών φορέων

1. Σύμφωνα με τη 2η παράγραφο, «με την επιφύλαξη των όσων ορίζονται σε ειδικότερη νομοθεσία για την αδικαιολόγητη άρνηση του ελέγχου ή την παρακώλυση του έργου των ελεγκτών», ο εποπτευόμενος φορέας έχει δικαίωμα να «αρνείται την υποβολή του σε έλεγχο ή σε τμήμα του ελέγχου, εφόσον ο ελεγκτής προβαίνει σε έλεγχο εκτός του πεδίου εποπτείας ή αρμοδιότητάς του». Επιπλέον, κατά την 5η παράγραφο, ο εποπτευόμενος φορέας έχει το δικαίωμα «να αρνείται να συμμορφωθεί σε αίτημα ελεγκτή σχετικά με την επίδειξη εγγράφων και υλικών, σε περίπτωση που δεν σχετίζονται με τον έλεγχο ή όταν ο ελεγκτής δεν έχει το δικαίωμα να ελέγξει τα έγγραφα αυτά...».

Ο συνδυασμός των διατάξεων αυτών μετατρέπει τους ελεγχόμενους εποπτευόμενους φορείς σε «κριτές» της αρμοδιότητας του ελεγκτή, σε ερμηνευτές του φύλλου ελέγχου και εφαρμοστές του δικαίου του πεδίου εποπτείας.

Σπάνια συναντάει κανείς διάταξη η οποία να ενθαρρύνει την αυθαιρεσία τόσο φανερά. Ουσιαστικά, οι διατάξεις αυτές παρέχουν στους εποπτευόμενους απεριόριστα περιθώρια να παρεμποδίζουν τον έλεγχο κατά το δοκούν, και μάλιστα με οποιονδήποτε μέσο κρίνουν σκόπιμο: π.χ., ακόμα και με τον προπηλακισμό των ελεγκτών, τις απειλές προς αυτούς, την «επιστράτευση» του προσωπικού security ή διάφορων «αυθόρμητα» συγκεντρωμένων ατόμων. Με τον τρόπο αυτόν, οι εποπτευόμενοι μπορούν να αρνούνται τον έλεγχο από τις εποπτικές αρχές του άρθρου 14 παρ. 2 – μεταξύ άλλων, την Ελληνική Αστυνομία (!), την Πυροσβεστική (!), το Διμενικό Σώμα, την ΑΑΔΕ (!), τον ΕΦΕΤ, το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας, και το ΣΕΠΔΕΜ. Στην καλύτερη περίπτωση, πρόκειται για προχειρότητα.

Για άλλη μια φορά, θα πρέπει να τονιστεί ότι τα «πεδία εποπτείας» του νομοσχεδίου έχουν ζωτική σημασία για το κοινωνικό σύνολο, και η αποτελεσματικότητα του ελέγχου αποτελεί δικαίωμα κάθε πολίτη, ο οποίος προσδοκά να ζήσει με ασφάλεια και υγεία, και σε ένα φυσικό περιβάλλον που προστατεύεται.

Το νομοσχέδιο και οι ισχύουσες διατάξεις μεριμνούν για την προστασία των εποπτευόμενων φορέων επαρκέστατα. Οι εποπτευόμενοι, συνολικά, έχουν περισσότερα δικαιώματα από τις εποπτικές αρχές. Για να καταστεί αυτό σαφές για μία ακόμα φορά, προτείνεται η αναδιατύπωση των παραγράφων αυτών (2ης, 5ης και 13ης) ως εξής:

«με την επιφύλαξη των όσων ορίζονται σε ειδικότερη νομοθεσία για την αδικαιολόγητη άρνηση του ελέγχου ή την παρακώλυση του έργου των ελεγκτών, ο εποπτευόμενος φορέας έχει τα εξής δικαιώματα:

- A) να σημειώνονται στο φύλλο ελέγχου οι ενστάσεις του σχετικά με τη νομιμότητα των ενεργειών ελέγχου, όπως ιδίως όσες αφορούν την έκταση του πεδίου εποπτείας και του ελέγχου, ή την έλλειψη αρμοδιότητας του ελεγκτή*
- B) να λαμβάνει γνώση των σχολίων και συμπερασμάτων των ελεγκτών, προκειμένου να διατυπώσει απόψεις, εξηγήσεις ή ενστάσεις επί των ευρημάτων του ελέγχου, καθώς και να λαμβάνει αντίγραφα όλων των εγγράφων του ελέγχου (σύμφωνα με το αρθ. 5 ΚΔΔ)*
- Γ) να αιτιολογείται ειδικά η τυχόν απόρριψη των εξηγήσεων και ενστάσεων στην τελική απόφαση του ελεγκτή*
- Δ) να προσφεύγει κατά της απόφασης του ελέγχου σύμφωνα με τον ΚΔΔ και*
- E) να υποβάλλει καταγγελία για ανάρμοστη συμπεριφορά κατά του ελεγκτή σύμφωνα με το άρθρο 23 του παρόντος.*

Άλλα δικαιώματα που προβλέπουν οι ειδικές διατάξεις δεν θίγονται».

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoiain/?c=9815>

Άρθρο 23 – Καθήκοντα εποπτευόμενων οικονομικών φορέων

1. Σύμφωνα με την 1η παράγραφο, ο εποπτευόμενος φορέας έχει το καθήκον (εννοείται μάλλον «υποχρέωση») «να συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία για τη μείωση και άμβλυση των κινδύνων, και, όπου αυτό είναι εφικτό, να διαθέτει εσωτερικές διαδικασίες για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης των εργαζομένων με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας».

Πρώτα από όλα, είναι απολύτως ακατανόητο για ποιο λόγο η «διασφάλιση της συμμόρφωσης» είναι υπόθεση των «εργαζόμενων», και όχι της διοίκησης του φορέα. Δεύτερον, είναι επίσης ακατανόητο για ποιο λόγο οι «εργαζόμενοι» πρέπει να διασφαλίζουν την συμμόρφωση, ενώ η διοίκηση του φορέα, από την άλλη μεριά, απλώς πρέπει να «μειώνει τον κίνδυνο». Η διάταξη είναι απολύτως αντίθετη με άλλες ρυθμίσεις της ισχύουσας νομοθεσίας, οι οποίες θεσπίζουν την ευθύνη (και μάλιστα την ποινική) της διοίκησης του φορέα, π.χ. για περιβαλλοντικά θέματα (πρβλ. , π.χ., το άρθρο 4 ν. 4042/2012).

Προτείνεται η εξής αναδιατύπωση:

«ο εποπτευόμενος οικονομικός φορέας ή ο εκπρόσωπός του , έχει τα εξής καθήκοντα: 1. να διασφαλίζει την συμμόρφωση με το σύνολο της κείμενης νομοθεσίας που διέπει την οικονομική δραστηριότητα. Για τον λόγο αυτό, και, όπου αυτό είναι αναγκαίο, οφείλει να διαθέτει εσωτερικές διαδικασίες για την ενημέρωση και την εκπαίδευση της διοίκησης και των εργαζόμενων, και την πρόληψη και αποκατάσταση των παραβάσεων...»

2. Κατά την 6η παράγραφο, ο εποπτευόμενος φορέας έχει το καθήκον να «να υποδεικνύει το επίπεδο εμπιστευτικότητας των πληροφοριών που συλλέγονται κατά τη διάρκεια του ελέγχου».

Αυτό, δεν είναι καθήκον, αλλά μάλλον δικαίωμα του εποπτευόμενου. Για το θέμα αυτό, υπάρχουν ειδικές διατάξεις, οι οποίες πρόσφατα έχουν κωδικοποιηθεί (πρβλ. π.δ. 28/2015). Από τις διατάξεις αυτές, προκύπτει αναμφίβολα ότι οι εποπτευόμενοι φορείς δεν είναι οι μόνοι κριτές του βαθμού εμπιστευτικότητας: αντίθετα, είναι γνωστό ότι

πληροφορίες που αφορούν, για παράδειγμα, τις πιθανές εκπομπές στο περιβάλλον, ή την έκθεση των εργαζόμενων σε χημικούς παράγοντες δεν είναι εμπιστευτικές, αλλά πρέπει ενεργητικά να δημοσιεύονται. Το νομοσχέδιο δεν πρέπει να ενθαρρύνει την επίκληση διάφορων επινοήσεων περί απόρρητων εγγράφων, για θέματα που αφορούν το ευρύ κοινό.

Προτείνεται η διαγραφή της 6ης παραγράφου. Στο προηγούμενο άρθρο 21, μπορεί να προστεθεί η εξής αναφορά:

«Ο εποπτευόμενος φορέας έχει τα εξής δικαιώματα: ... να υποδεικνύει στον ελεγκτή τον τυχόν απόρρητο χαρακτήρα των πληροφοριών που συλλέγονται κατά τη διάρκεια του ελέγχου. Για τον σκοπό αυτό, οφείλει να αναφέρει τις διατάξεις από τις οποίες απορρέει το απόρρητο αυτό, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία. Η επίκληση του απορρήτου εξετάζεται σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις στην αιτιολογία της τελικής απόφασης του ελεγκτή. Άλλα δικαιώματα που παρέχουν στον εποπτευόμενο φορέα οι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου δεν θίγονται.»

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoiain/?c=9825>

Άρθρο 25 – Μεταβατικές διατάξεις

Το παρόν άρθρο είναι δείγμα κάκιστης νομοθέτησης. Ούτε προκύπτει από αυτό ποιες διατάξεις καταργούνται (3η παράγραφος), ούτε μία κοινή υπουργική απόφαση μπορεί να καταργεί διατάξεις ανώτερης τυπικής ισχύος (4η παράγραφος). Πρόκειται για «μυστική» νομοθέτηση, που εγγυάται ότι σε λίγο καιρό κανείς δεν θα ξέρει ποιες διατάξεις έχουν παραμείνει σε ισχύ, και ποιες έχουν καταργηθεί, και θα τροφοδοτεί συνεχείς διενέξεις που θα καταστήσουν αδύνατη κάθε ενέργεια ελέγχου.

Προτείνεται η διαγραφή τη 3ης και 4ης παραγράφου, και η απαρίθμηση των διατάξεων που καταργούνται με σαφήνεια και νομική ακρίβεια.

Σύνδεσμος σχολίου στη διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/ypoiain/?c=9812>

Περισσότερες πληροφορίες:

Γιώργος Χασιώτης, Νομικός συντονιστής, WWF Ελλάς

Θεοδότα Νάντσου, Επικεφαλής πολιτικής, WWF Ελλάς

WWF Ελλάς | Λεμπέση 21, Αθήνα 11743 | Τηλ: 210 33314893 | Email: g.chasiotis@wwf.gr

<http://www.facebook.com/WWFGreece>

http://twitter.com/WWF_Greece